

*Кравцова І.В.,
аспірант кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу,
Національний авіаційний університет*

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ

Анотація. У статті здійснено спробу систематизації існуючих підходів до вивчення глобальних ланцюгів створення вартості та подано узагальнену методикою їх дослідження. Охарактеризовано кількісні показники функціонування глобальних ланцюгів створення вартості, наведено приклади їх розрахунків.

Ключові слова: глобальні ланцюги створення вартості, додана вартість, фрагментоване міжнародне виробництво, система «витрати – випуск», індекс участі у глобальних ланцюгах створення вартості.

Постановка проблеми. За останні декілька десятиліть у світовій економіці відбулися значні зміни, особливо у сферах міжнародної торгівлі й організації виробництва. Завдяки зростаючій взаємопов'язаності економік, посиленню міжнародної фрагментації виробництва, лібералізації торгівлі й інвестицій, прискоренню темпів науково-технічного прогресу та технологічних змін склалися необхідні передумови для формування глобальних ланцюгів створення вартості (ГЛСВ), які на сьогоднішній день є основою міжнародного виробництва та рушійною силою світової торгівлі.

У ГЛСВ беруть участь як розвинені країни, так і країни, що розвиваються, але їх рівень залучення, позиції у ланках виробничих процесів, характер діяльності та зв'язків з іншими акторами в рамках ГЛСВ можуть істотно відрізнятись. Ключову роль в організації фрагментованого міжнародного виробництва відіграють транснаціональні корпорації, країнами базування яких є переважно розвинені країни. При розміщенні окремих стадій виробничого процесу в різних країнах вони отримують переваги за рахунок місцевих відмінностей у собівартості продукції, інфраструктурі, маркетингу, логістиці, торгових та інвестиційних режимах тощо. Для приймаючих країн участь у ГЛСВ може як спричинити позитивні ефекти, що полягають передусім у розвитку національної економіки та створенні нових робочих місць, так і призвести до негативних наслідків, зокрема до дисбалансів у виробничій, соціальній та екологічній сферах. Особливого значення участь у ГЛСВ набуває для найменш розвинених країн, для яких ефективно залучення до глобальних виробничих процесів є необхідною передумовою зростання національної економіки, подолання безробіття та бідності. Тому дослідження ГЛСВ і виявлення потенційних можливостей участі в них є вкрай важливим для кожної країни, зокрема для вироблення державної економічної стратегії, а також торговельної, інвестиційної, соціальної політики тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття ланцюга створення вартості було запроваджено М. Портером у 1985 р. у контексті дослідження конкурентних переваг [1]. Концепцію глобальних ланцюгів створення вартості вперше запропонував у 1994 р. Г. Джереффі [2], який активно розвиває її у своїх подальших працях [3–5]. Окрім того, ідею дослідження конкурентоспроможності країн та галузей світової економіки

в цілому з точки зору ГЛСВ підтримали та застосовують у власних наукових роботах такі іноземні вчені, як К. де Бекер, Р. Каплінські, Дж. Лі, О. Мемедовіч, К. П'єтробеллі, Т. Стеджен, Дж. Хамфрі та ін. У вітчизняній науці концепція глобальних ланцюгів створення вартості є недостатньо розробленою через свою відносну новизну. Так, дану проблему у своїх працях розглядали такі українські вчені, як І.Й. Гладій, Г.В. Дугінець, І.Я. Зварич, О.В. Підчоса, О.І. Рогач, С. Соколенко та ін., але переважно в контексті дослідження інших наукових проблем або в рамках аналізу окремих галузей світової економіки чи національної економіки певної країни. Таким чином, узагальнення існуючих ідей, методик і підходів до аналізу глобальних ланцюгів створення вартості та формування комплексного теоретичного підходу до їх дослідження є актуальним.

Мета статті полягає в узагальненні та систематизації існуючих підходів і методик дослідження глобальних ланцюгів створення вартості, характеристики й аналізу кількісних показників функціонування ГЛСВ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобальний ланцюг створення вартості – це послідовність взаємопов'язаних видів діяльності зі створення доданої вартості, розташованих як мінімум на двох континентах або в межах двох торгових блоків, що забезпечують виробництво товару чи послуги, починаючи з ідеї щодо їх створення та закінчуючи доставкою до кінцевого споживача [5, с. 4; 6, с. 5; 7, с. 6]. ГЛСВ є складним утворенням, основу якого складає значна кількість компаній, кожна з яких відповідає за окремий вид економічної діяльності. Концепція ГЛСВ, що базується на понятті доданої вартості, дозволяє досліджувати галузі світової економіки, вивчаючи їх структуру та динаміку участі в них різних акторів, залучених до виробничого процесу. На сьогоднішній день даний підхід є корисним інструментом аналізу тенденцій світової економіки, що дозволяє прослідкувати усі зв'язки між різними ланками географічно фрагментованого міжнародного виробництва, визначити роль кожного учасника та спрогнозувати наслідки для тієї чи іншої країни.

Дослідження ГЛСВ у будь-якій галузі передбачає аналіз наступних елементів [5, с. 4; 8, с. 93]:

- структури системи «витрати – випуск», що описує процес перетворення сировинних матеріалів на кінцеві продукти;
- географічних особливостей розподілу процесів у рамках ГЛСВ;
- управлінської структури, що показує, як здійснюється контроль та управління ГЛСВ;
- інституційного середовища, в якому перебуває ГЛСВ.

На першому етапі дослідження ГЛСВ необхідно визначити його ланки та основних учасників. Для цього слід простежити за всім виробничим процесом, який забезпечує створення товару чи послуги, від початкової ідеї до кінцевого споживача. Основні ланки ГЛСВ перебувають у типовій послідовності: дослідження та розробка продукту → проектування та дизайн → виробництво → дистрибуція → маркетинг → продажі (при-

клад структури ГЛСВ у галузі виробництва мобільних телефонів див. на рис. 1). Далі визначаються основні учасники кожної ланки, їх відносний розмір і роль у процесі створення доданої вартості, а також можливість змін у розподілі сил на ринку. До цих учасників відносять провідні компанії галузі, їх постачальників і компанії роздрібно торгівлі.

Другий етап дослідження передбачає визначення географічних особливостей ГЛСВ. Географічний аналіз ґрунтується передусім на визначенні провідних компаній кожної ланки

ланцюга створення вартості. Цю інформацію можна отримати зі звітів окремих компаній, спеціалізованих галузевих видань, оглядів від фахівців галузі тощо. Присутність значної кількості провідних компаній у певних країнах свідчить про високі позиції цих країн у ГЛСВ даної галузі. Участь інших країн у даному ГЛСВ можна з'ясувати, скориставшись даними торгової статистики (як-от експорт за галузями) на рівні країни.

На третьому етапі дослідження ГЛСВ аналізуються зв'язки між компаніями галузі. Дані взаємозв'язки розглядаються як

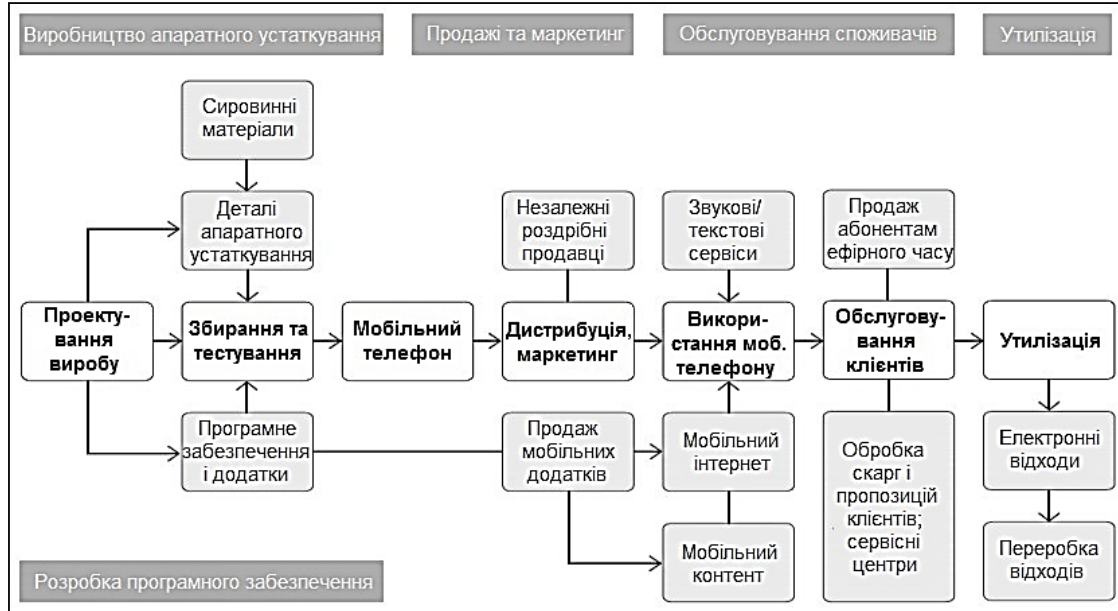


Рис. 1. Структура ГЛСВ у галузі виробництва мобільних телефонів

Джерело: побудовано автором на основі [9]

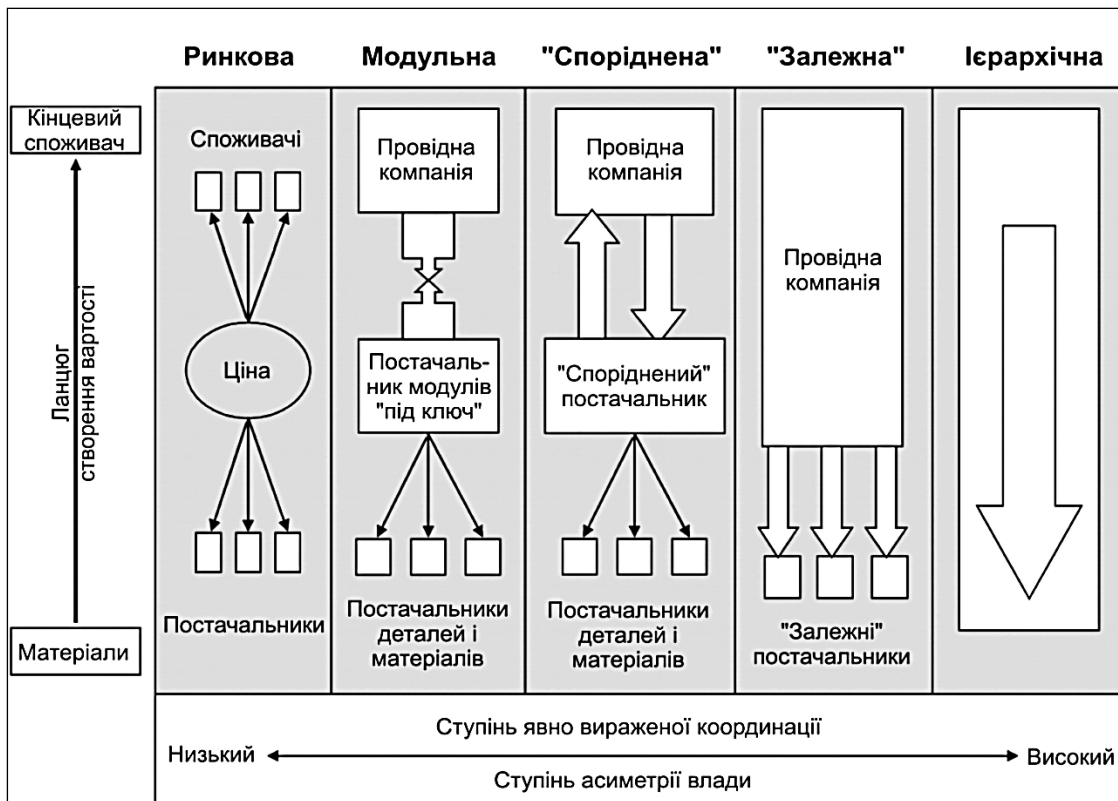


Рис. 2. Форми управління глобальними ланцюгами створення вартості

Джерело: [4, с. 89]

управлінська структура, що визначає, яким чином функціонує ГЛСВ та хто контролює поширення технологій, стандартів і брендів у його межах. Тут важливо з'ясувати, до якого з двох типів відноситься ГЛСВ – з домінуючим покупцем чи з домінуючим виробником – та до якого виду за формою управління – ринкового, модульного, «спорідненого», «залежного» чи ієрархічного. На рис. 2 ці п'ять форм управлінської структури зображено схематично у двовимірній системі координат у залежності від ступеня прямої координації й асиметрії влади в межах ГЛСВ, а також стадії виробництва.

Насамкінець, дослідження організаційної структури та управлінських зв'язків ГЛСВ варто доповнити аналізом інститутів, які впливають на нього – урядів, профспілок, торгово-промислових асоціацій, неурядових організацій, регулюючих органів. Функціонування ГЛСВ тісно пов'язане з існуючими законами, правилами, діловою практикою, угодами та домовленостями. Крім того, елементами інституційного середовища є державна податкова, інноваційна, освітня політика, державне регулювання ринку праці, субсидування тощо, які можуть як сприяти, так і стримувати розвиток галузі. Іноді ж провідні компанії ГЛСВ проявляють більше можливостей впливу на галузь, ніж закони та регламенти. Останніх буває досить складно дотримуватися та втілювати в життя, у той же час якщо постачальники не дотримуватимуться стандартів провідних компаній, вони зіштовхнуться із жорсткими санкціями або взагалі будуть виключені із ГЛСВ.

Ще одним важливим питанням, на якому варто зупинитися при аналізі ГЛСВ, є економічна модернізація. Вона відображає динаміку просування країн, регіонів або компаній глобальним ланцюгом створення вартості до ланок із вищою доданою вартістю з метою збільшення вигаду від участі у глобальному виробництві [3, с. 171]. Таким вигашем може бути підвищення прибутків, частки доданої вартості, інноваційного потенціалу, можливостей зростання тощо. Особливе значення цей аспект дослідження має для країн, що розвиваються, та їх компаній.

При дослідженні ГЛСВ важливого значення набувають кількісні показники, що характеризують масштаби, глибину та дов-

жину ланцюга, а також рівень участі та відносні позиції країн у ньому. Аналіз участі країни у ГЛСВ передбачає передусім визначення рівня залучення країни до вертикально фрагментованого виробництва. Один із способів оцінки такої участі, який у науковій літературі було розроблено раніше за інші, – це розрахунок **частки вертикальної спеціалізації**, яку можна інтерпретувати як імпорتنу складову експорту. Індикатор показує вартість імпортованих складових у сукупному експорті країни (при цьому залишок є вітчизняною складовою експорту). Показник частки вертикальної спеціалізації вперше було представлено у роботі Д. Хаммельса та ін. [10, с. 80], де він розраховувався на базі національних таблиць «витрати – випуск».

Утім, вартість імпортованих складових, що використовуються у виробництві експортної продукції, та вартість експорту, додана за кордоном, є різними поняттями, оскільки імпорт може включати вартість, додану в національній економіці. Міжнародна міжгалузева матриця «витрати – випуск» (*Inter-Country Input-Output model*, або *ICIO-model*), розроблена ОЕСР, дозволяє розрахувати додану вартість, що повертається до вітчизняної економіки у складі іноземних складових. На основі цієї матриці була створена глобальна база даних «витрати – випуск» (*World Input-Output Database*, або *WIOD*), яка містить щорічні міжнародні міжгалузеві матриці «витрати – випуск» за 1995–2011 рр., що охоплюють 55 країн – 34 країни ОЕСР і 21 країну, яка не є членом цієї організації, а також окрему категорію «інші країни світу» [11]. База даних WIOD містить інформацію щодо міжгалузевого використання країнами вітчизняних або іноземних проміжних товарів, а також їх частки в кінцевому споживанні.

Недоліком показника імпоротної складової експорту (або частки вартості, доданої за кордоном, в експорті) є те, що він вимірює участь у ГЛСВ лише «знизу вгору». Таким чином, країни на самому початку ГЛСВ, які експортують сировинні матеріали до країн, що здійснюють їх обробку, за визначенням, мають низький показник участі у вертикальній спеціалізації. Тому Р. Купмен та ін. [12] до частки вартості, доданої за кордоном, в експорті додають частку вітчизняної доданої вартості в експорті третіх країн. Отже, **індекс участі у ГЛСВ** представляє

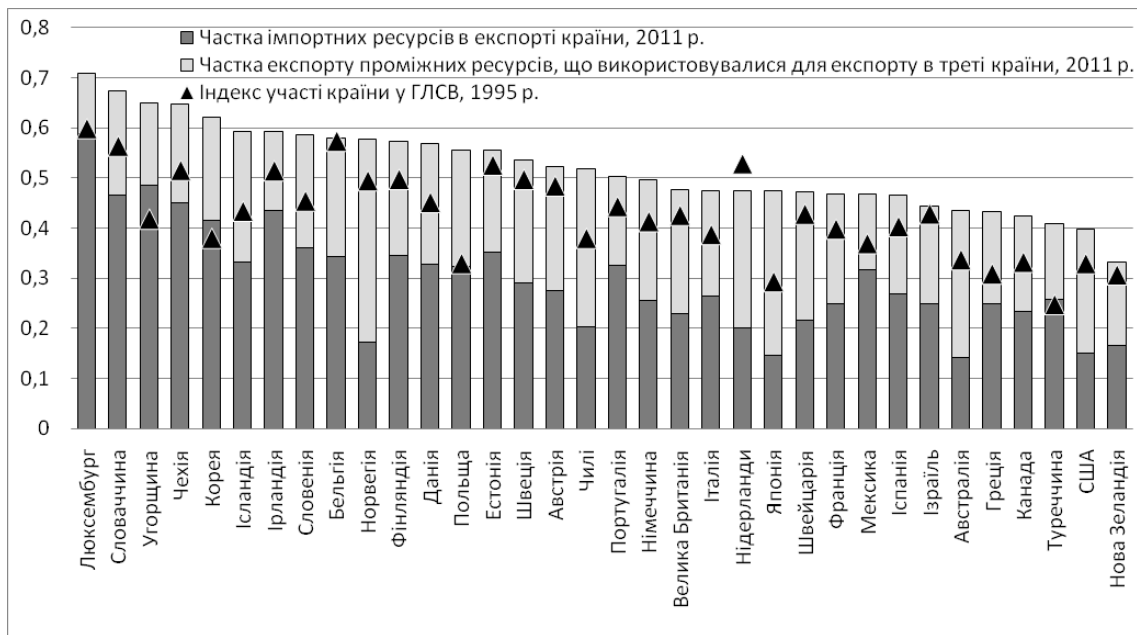


Рис. 3. Індекси участі країн ОЕСР у ГЛСВ, 1995 і 2011 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [11; 13]

собою індекс, що базується на двох показниках – частці вартості, доданої за кордоном, в експорті та частці вітчизняної доданої вартості в експорті третіх країн, – надаючи, таким чином, більш повне уявлення про залучення країни у функціонування ГЛСВ [12, с. 21]. На відміну від показника імпоротної складової експорту цей індикатор також бере до уваги процеси, що відбуваються «згори вниз», і враховує те, як товари та послуги, вироблені у вітчизняній економіці, у подальшому використовуються в інших країнах. Індекс участі країни i у ГЛСВ галузі k розраховується за такою формулою:

$$GVC_{participation}_{ik} = P_{ik} = \frac{IV_{ik}}{E_{ik}} + \frac{FV_{ik}}{E_{ik}},$$

де FV – вартість, додана за кордоном, у сукупному експорті країни i ; E – сукупний експорт країни i ; IV – вітчизняна додана вартість у сукупному експорті третіх країн.

На рис. 3 відображено розрахунок індексів участі країн ОЕСР у ГЛСВ у 1995 і 2011 рр. (перший та останній роки, за які наявні відповідні статистичні дані [11; 13]). Із графіку видно, що порівняно з 1995 р. у 2011 р. участь у ГЛСВ зросла у всіх економіках країн ОЕСР за винятком Нідерландів. Малі відкриті економіки, такі як Люксембург, Словаччина, Чехія, при виробництві товарів та послуг на експорт використовують більше іноземних проміжних ресурсів і є більш залученими до участі у ГЛСВ, ніж великі економіки, такі як США, Австралія та Японія, в яких через розмір економіки більша частина ланцюгів створення вартості зосереджена на власній території. Слід зауважити, що у випадку великих економік доцільніше розглядати обидві складові індексу участі у ГЛСВ, а не лише імпорتنу складову експорту, оскільки зазвичай експорт цих країн не містить високої частки іноземної доданої вартості, але їх проміжні ресурси широко використовуються у наступних ланках ГЛСВ, чим і пояснюється достатньо високе значення індексу.

Ще однією кількісною характеристикою участі країни в глобальному виробничому процесі є **довжина ГЛСВ** – показник, що відображає кількість стадій виробничого процесу у ГЛСВ. Цей показник уперше був запропонований Т. Фоллі [14, с. 7],

який здійснив розрахунки для економіки США на основі національної матриці «витрати – випуск». Використання міжнародної міжгалузевої моделі дозволяє розрахувати цей показник наступним чином [15, с. 5]:

$$N_{ik} = 1 + \sum_{j,l} \mu_{ijkl} N_{jl}$$

де N_{ik} – довжина ГЛСВ для галузі k країни i ; μ_{ijkl} – вартість комплектуючих з галузі l країни j , що використовуються для виробництва товарів на суму в один долар у галузі k країни i ; N_{jl} – довжина ГЛСВ для галузі l країни j .

Для кожної галузі k країни i існує одне рівняння, де значення показника довжини ГЛСВ є функцією від N в усіх інших галузях та країнах. Таким чином, утворюється система лінійних рівнянь, яка має лише один розв'язок. Показник довжини ГЛСВ приймає значення 1, коли існує лише одна стадія виробництва у кінцевій галузі, та може збільшуватися по мірі зростання використання складових із тієї самої або інших галузей. Значення μ_{ijkl} розраховується безпосередньо з міжнародної матриці «витрати – випуск», де містяться дані щодо всіх складових з інших країн та галузей, які використовуються у виробництві в конкретній галузі певної країни. Крім того, модель дозволяє розрізняти вітчизняні та іноземні складові у виробництві та, відповідно, розраховувати показник довжини ГЛСВ окремо для вітчизняних та іноземних стадій виробництва.

На рис. 4. зображено середні показники довжини ГЛСВ у світі в галузевому розрізі станом на 2009 р. (останні наявні статистичні дані) [13]. Так, найбільша фрагментація спостерігається у виробництві транспортного обладнання, тканин та одягу, металовироби – у цих галузях кількість стадій виробництва, необхідних для реалізації товару чи послуги у кінцевій галузі, коливається між 2,5 та 2,8. При цьому найбільш інтернаціоналізованими є галузі виробництва електричного й оптичного обладнання та транспортного обладнання, а також хімічних речовин та мінералів – іноземна складова загальної довжини ГЛСВ становить, відповідно, 25%, 20% і 19%. Найменшу ж довжину

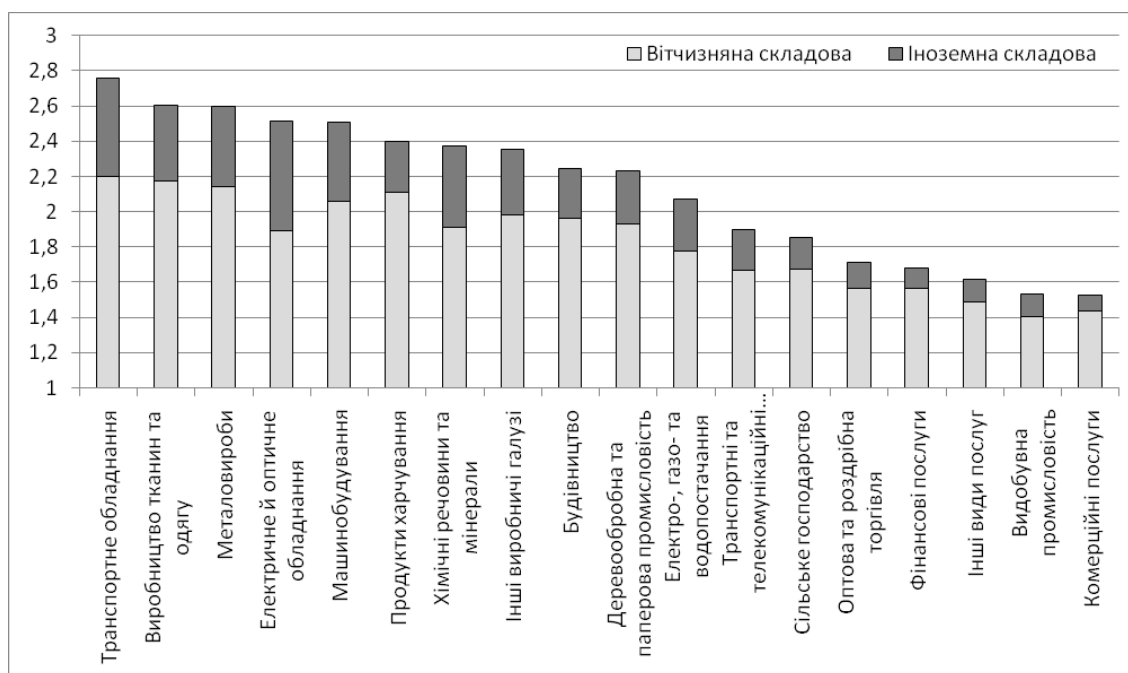


Рис. 4. Середня довжина ГЛСВ у світі, по галузям, 2009 р.

Джерело: побудовано автором за даними [13]

ГЛСВ мають сектор послуг, а також видобувна промисловість і сільське господарство; іноземна складова загальної довжини виробництва у них також є найменшою (6–10%).

Відстань до кінцевого споживача – ще один показник, який також був уперше запропонований Т. Фоллі [14, с. 9] і розраховується у схожий із попереднім індикатором спосіб, а саме [15, с. 6]:

$$D_{ik} = 1 + \sum_{j,l} \varphi_{ijkl} D_{jl}$$

де D_{ik} – відстань до кінцевого споживача у ГЛСВ для галузі k країни i ; φ_{ijkl} – частка продукції галузі k країни i , яка слугує проміжними товарами для галузі l країни j ; D_{jl} – відстань до кінцевого споживача у ГЛСВ для галузі l країни j .

Щоб отримати значення D , розв'язується система лінійних рівнянь. Відстань до кінцевого споживача можна розглядати як довжину ГЛСВ із точки зору «знизу вгору», чим пояснюється схожість формули із попереднім показником. Даний індекс дає уявлення про місце країни у ГЛСВ. Для певної галузі країни він показує, скільки стадій виробництва продукту залишилося, перш ніж товар чи послуга, що виробляється цією галуззю, досягне кінцевого споживача. Таким чином, вищі значення відстані до кінцевого споживача характерні для країн та галузей, які розташовані на самому початку ГЛСВ (дослідження і розробка продукту, постачання сировинних матеріалів), а нижчі – для тих ланок ГЛСВ, які відповідають, наприклад, за дистрибуцію, маркетинг і продажі.

На рис. 5 показано відстань до кінцевого споживача для тих країн, в яких цей показник у 2008–2009 рр. збільшився або зменшився більше ніж на 10% порівняно з 1995 р. Саме в цих країнах найбільших змін зазнала структура торгівлі та виробництва як наслідок фрагментації виробничих процесів. Практично в усіх країнах цієї групи відстань до кінцевого споживача зростає, причому найбільше у Брунеї та Саудівській Аравії – на 34% і 32% у 2008 р. порівняно з 1995 р. відповідно. Зменшився цей показник лише в Камбоджі та Румунії – на 17% і 12% відповідно. Цікаво, що глобальна фінансова криза по-різ-

ному вплинула на місце країн у ГЛСВ: деякі країни поглибили свою вертикальну спеціалізацію, інші ж, навпаки, скоротили відстань до кінцевого споживача.

Усі вищезазначені показники не взаємопов'язані між собою і відображають різні характеристики ГЛСВ. Так, незалежно від того, який країна має індекс участі у ГЛСВ – низький або високий, – вона може знаходитися «вгорі» або «внизу» ланцюга, а довжина такого ланцюга не залежить від позицій країн у ньому.

Важливим моментом дослідження ГЛСВ є те, що вони безпосередньо впливають на способи збирання статистичних даних щодо торгівлі та виробництва. Експерти сходяться на тому, що сучасна торгова статистика не дає повного уявлення про реальні процеси у цих сферах і навіть певною мірою призводить до їх викривлення [3; 7; 15]. Так, торгова статистика на сьогоднішній день враховує дані по валовій світовій торгівлі, по декілька разів включаючи у ці показники вартість проміжних товарів і послуг, які продаються всередині ГЛСВ. Як наслідок, країна, в якій розташований кінцевий виробник продукту, розглядається як така, що створює найбільшу частку вартості експортних товарів і послуг, у той же час роль інших країн, які є постачальниками проміжних складових, залишається неясною. На відміну від попереднього статистичний підхід на основі зустрічної торгівлі з доданою вартістю оцінює джерела вартості, яка додається при виробництві товарів і послуг. Такий підхід дозволяє відстежувати вартість, що додається кожною галуззю і країною виробничого ланцюга, і встановлювати додану вартість для даних вихідних галузей і країн.

Висновки. Концепція глобальних ланцюгів створення вартості дозволяє на якісно новому рівні досліджувати особливості функціонування світової економіки, а також вивчати природу та детермінанти виробничого і технологічного потенціалу окремих країн, їх конкурентоспроможності. Аналіз ГЛСВ передбачає дослідження його організаційної структури (системи «витрати – випуск»), географічної специфіки, управлінської структури, а також зовнішнього інституційного середовища. Особлива увага приділяється вивченню економічної

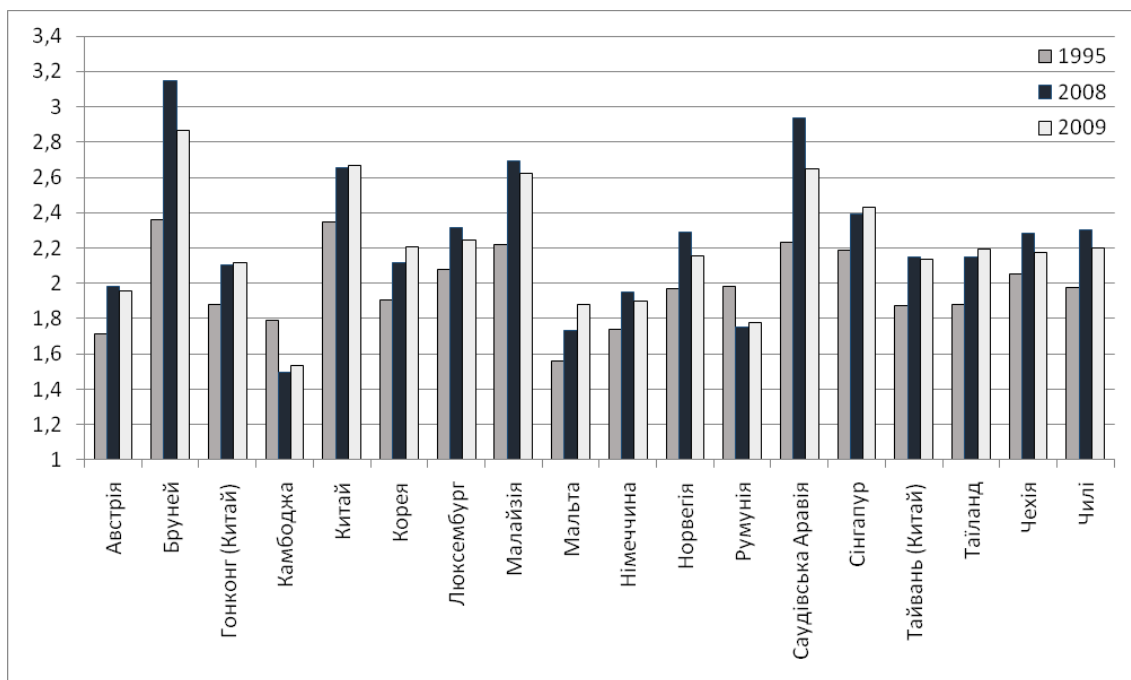


Рис. 5. Відстань до кінцевого споживача, країни з найбільшою зміною показника, 1995, 2008 і 2009 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [13]

модернізації, що відображає просування «вгору» країн, регіонів або компаній ланками ГЛСВ.

Крім здійснення поетапного аналізу, методика дослідження ГЛСВ також передбачає розрахунок відповідних показників – індексів участі країн у ГЛСВ, довжини ГЛСВ і відстані до кінцевого споживача. Вони дають уявлення про роль і місце окремих країн у глобальному виробничому процесі та дозволяють розробити стратегію розвитку з метою досягнення економічної модернізації.

Концепція ГЛСВ дала поштовх використанню нових підходів до збирання світової торгової статистики, зокрема підходу на основі зустрічної торгівлі з доданою вартістю, який оцінює джерела вартості, що додається при виробництві товарів і послуг. Такий аналіз може допомагати вищим посадовим особам у розробці державної економічної стратегії, а також торговельної, інвестиційної, соціальної політики тощо.

Література:

- Porter M. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance / M. Porter. – New York: The Free Press, 1985. – 580 p.
- Gereffi G. The organization of buyer-driven global commodity chains: How US retailers shape overseas production networks / G. Gereffi // Commodity Chains and Global Capitalism. – Westport, CT: Greenwood Press, 1994. – P. 95–122.
- Gereffi G. The Global Economy: Organization, Governance, and Development / G. Gereffi // The Handbook of Economic Sociology. – Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2005. – Ch. 8. – P. 160–182.
- Gereffi G. The governance of global value chains / G. Gereffi, J. Humphrey, T. Sturgeon // Review of International Political Economy. – February 2005. – № 12. – P. 78–104.
- Gereffi G. Global Value Chain Analysis: A Primer / G. Gereffi, K. Fernandez-Stark. – Durham: Center on Globalization, Governance & Competitiveness, Duke University, 2011. – 40 p.
- Abonyi G. Linking Greater Mekong Subregion Enterprises to International Markets: The Role of Global Value Chains, International Production Networks and Enterprise Clusters / G. Abonyi. – New York: The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2007. – 89 p.
- Sturgeon T.J. How Do We Define Value Chains and Production Networks / T.J. Sturgeon // Institute of Development Studies Bulletin. – April 2001. – Vol. 32, No. 3. – P. 9–18.
- Gereffi G. Trade, Transnational Corporations and Food Consumption: A Global Value Chain Approach / G. Gereffi, M. Christian // Trade, Food, Diet and Health. Perspectives and Policy Options. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2010. – Ch. 6. – P. 91–110.
- Lee J. The co-evolution of concentration in mobile phone global value chains and its impact on social upgrading in developing countries / J. Lee, G. Gereffi // Capturing the Gains Working Papers. – March 2013. – № 25. – 27 p.
- Hummels D. The nature and growth of vertical specialization in world trade / D. Hummels, J. Ishii, K.-M. Yi // Journal of International Economics. – 2001. – Vol. 54 (1). – P. 75–96.
- База даних World Input-Output Data base (WIOD) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wiod.org>.
- Koopman R. Give credit to where credit is due: tracing value added in global production chains / R. Koopman, W. Powers, Z. Wang, S.-J. Wei // NBER Working Papers Series. – September 2010. – № 16426. – 49 p.
- База даних OECD-WTO Trade in Value Added (TiVA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TIVA_OECD_WTO.
- Fally T. On the Fragmentation of Production in the US / T. Fally. – University of Colorado-Boulder: Mimeo, 2011. – 49 p.
- DeBacker K. Mapping Global Value Chains / K. DeBacker, S. Miroudot // The OECD Conference Centre Working Papers. – December 2012. – № 9. – 45 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd.org/dac/aft/MappingGlobalValueChains_web_usb.pdf.

Кравцова И.В. Методика исследования глобальных цепочек создания стоимости

Аннотация. В статье осуществлена попытка систематизации существующих подходов к изучению глобальных цепочек создания стоимости и представлена обобщенная методика их исследования. Охарактеризованы количественные показатели функционирования глобальных цепочек создания стоимости, приведены примеры их расчетов.

Ключевые слова: глобальные цепочки создания стоимости, добавленная стоимость, фрагментированное международное производство, система «затраты – выпуск», индекс участия в глобальных цепочках создания стоимости.

Kravtsova I.V. Methodology of global value chains research

Summary. The article attempts to systematize the existing approaches to global value chains study and provide a generalized methodology of their research. The quantitative indices of global value chains operation are characterized and illustrated with their calculations.

Keywords: global value chains, value added, fragmented international production, input-output system, global value chains participation index.